

ЕКОЛОГІЧНІ МОТИВИ У ДИТЯЧИХ ТВОРАХ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ (НА ОСНОВІ ЗБІРКИ «ГОДІ, ДІТОЧКИ, ВАМ СПАТЬ!»)

Онищенко І. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти*

*Криворізький державний педагогічний університет
просп. Університетський, 54, Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна
orcid.org/0000-0003-0672-0570
irina_onischenko@ukr.net*

Ключові слова: *дитяча література, екологічна проблематика, природо-орієнтовна література, екологічний світогляд, екологічна свідомість, природа.*

У статті проаналізовано роль та значення дитячих творів Олени Пчілки в осягненні розмаїття світу природи, свідомого сприйняття природного середовища, переосмислення зв'язку людини та природи. На основі аналізу творчої спадщини письменниці розкрито тему гармонійного співіснування людини та природи, збереження природи для нащадків, відповідального ставлення до природи і довкілля. Основою студії є літературознавча інтерпретація екоцентричного аспекту в дитячих творах Олени Пчілки (на основі збірки «Годі, діточки, вам спать!»). На конкретних прикладах інтерпретовано екологічні мотиви в її творах, зокрема мотив втручання людини в природне середовище, мотив збереження природних ресурсів та унікальної краси рідного краю, мотив наслідків діяльності людини. Продемонстровано, що природа постає як засіб екологічного, естетичного, морального, патріотичного та громадянського виховання дітей. З'ясовано, що дитячі твори Олени Пчілки мають психологічно-особистісну орієнтацію, спрямовані на глибоке проникнення в психологію душі дитини та її внутрішній світ. Визначено, що у такий спосіб письменниці актуалізує психологічні інструменти впливу на свого читача задля гармонійного співіснування людини та природи, встановлення рівноваги між ними. Акцентовано увагу на тому, що літературні творіння Олени Пчілки відіграють важливу роль у формуванні екологічного світогляду та екологічної свідомості дитини, розширюючи її природничо-наукові знання. З'ясовано, що в творах письменниці закладено глибокий сенс гармонії людини і природи, де обидва складники тісно взаємодіють та співіснують, адже людина з'явилася на світ як частина природи, тому її існування залежить від природи. Визначено, що важливим завданням своїх літературних творінь Олена Пчілка вважала наповнення чистої дитячої душі моральним, духовним, прекрасним, етичним змістом. Екологічні аспекти дитячих творів Олени Пчілки позначені авторським світобаченням, наповнені психологією сприйняття й переосмислення навколишнього середовища самої письменниці. Підсумовано, що дитячі твори Олени Пчілки вчать жити і любити життя, помічати красу довкола, гуманно і турботливо ставитися до живих істот, зберігати і примножувати природні ресурси.

ECOLOGICAL MOTIVES IN THE CHILDREN'S WORKS OF OLENA PCHILKA (BASED ON THE COLLECTION "CHILDREN, STOP SLEEPING!")

Onishchenko I. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Primary Education
Kryvyi Rih State Pedagogical University
University Ave, 54, Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0672-0570
irina_onischenko@ukr.net*

Key words: *children's literature, environmental problems, nature oriented literature, ecological outlook, ecological consciousness, nature.*

The article analyzes the role and significance of Olena Pchilka's children's works in understanding the diversity of the natural world, conscious perception of the natural environment, and rethinking the connection between human and nature. Based on the analysis of the writer's creative heritage, the topic of harmonious coexistence of human and nature, preservation of nature for posterity, responsible attitude towards nature and the human is revealed. The basis of the study is the literary interpretation of the eco-centric aspect in Olena Pchilka's children's works (based on the collection Children, stop sleeping!). Nature oriented topic in her works are interpreted using specific examples, in particular the topic of human intervention in the natural environment, the issue of preserving natural resources and the unique beauty of the native land, the topic of the consequences of human activity. It has been demonstrated that nature appears as a means of ecological, aesthetic, moral, patriotic and civic education of children. It was found that the children's works of Olena Pchilka have a psychological and personal orientation, aimed at a deep penetration into the psychology of the child's soul and their inner world. It was determined that in this way the writer actualizes psychological tools of influence on her reader for the sake of harmonious coexistence of human and nature, establishment of balance between them. Attention is focused on the fact that the literary creations of Olena Pchilka play an important role in the formation of the child's ecological worldview and ecological consciousness, expanding their natural and scientific knowledge. It was found out that the writer's works contain a deep sense of the harmony of human and nature, where both components closely interact and coexist, because human was born as a part of nature, and therefore his existence depends on nature. It was determined that Olena Pchilka considered the filling of a pure child's soul with moral, spiritual, beautiful, ethical content to be an important task of her literary creations. Nature oriented issues of Olena Pchilka's children's works are marked by the author's worldview, filled with the psychology of perception and reinterpretation of the environment of the writer herself. It is concluded that children's works of Olena Pchilka teach to live and love the life, to notice the beauty around, to treat living beings humanely and with care, to preserve and multiply natural resources.

Постановка проблеми. У процесі пошуку нових підходів до підвищення рівня екологічної компетентності все більш очевидним стає усвідомлення того, що для формування екологічного світогляду і екологічної свідомості здобувача освіти не досить дати йому лише наукові знання про природу і природне середовище – дитина повинна вміти бачити екологічні проблеми наскрізно, розуміти їх витoki і на практиці вміти застосовувати набуті знання. Тому, не применшу-

ючи ролі природничо-наукової складової частини освіти, варто звернутися до аналізу ролі і значення її гуманітарного складника, що яскраво представлений у художніх творах екологічної спрямованості відомих українських письменників.

Художня література про природу та довкілля привертає все більше уваги науковців як матеріал для вивчення і аналізу проблем екоосвіти, еко-виховання, освіти для сталого розвитку, а також для розв'язання практичних завдань у царинах

охорони природи, ощадливого ставлення до природних ресурсів. У літературних творах, присвячених природі та навколишньому середовищу, українськими письменниками активно досліджуються екологічні та пов'язані з ними соціальні та культурні проблеми, що, своєю чергою, впливає на формування екологічної свідомості дітей та молоді [Vardanian, 2022, с. 15].

Художня література як вид мистецького осягнення дійсності чутлива до змін, що відбуваються в навколишньому світі й надзвичайно гостро реагує на екологічні катастрофи, кризи та антропологічні наслідки. У художніх творах екологічної спрямованості, як влучно підкреслює О. Вертипорох, «презентовано не тільки глобальні екологічні проблеми, але й художньо відрефлектовані зв'язки людини й природи, вплив людства на навколишнє середовище і, навпаки, зміну уявлень людини про довкілля» [Вертипорох, 2021, с. 123].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Багато письменників (В. Близнець, М. Вінграновський, С. Гуцало, С. Жупанин, Н. Забіла, О. Іваненко, О. Копиленко, Л. Костенко, М. Коцюбинський, У. Кравченко, В. Лучук, В. Нестайко, Д. Павличко, М. Познанська, Олена Пчілка, Г. Тютюнник, Леся Українка, І. Франко, Д. Чередниченко та ін.) зверталися до емоційно-ціннісного світу дітей і невимушено, влучно, через прості й зрозумілі образи доносили до маленьких читачів думку про необхідність шанобливого ставлення до природи та збереження унікальної краси рідного краю.

Тема взаємодії людини і природи є однією із провідних тем дитячих творів видатної української письменниці Олени Пчілки. У різні часи її літературна творчість була предметом наукових досліджень В. Агеєвої, Б. Бунчук, Т. Данилюк-Терещук, І. Денисюк, А. Диби, Л. Дрофань, А. Зайцевої, О. Іваненко, Н. Костенко, Н. Купрати, М. Легкого, Л. Мірошниченко, Г. Сидоренко, А. Чернишова, Є. Шабліовського та ін. Твори Олени Пчілки для дітей становили науковий інтерес М. Варданян, Л. Дунаєвської, О. Камінчук, М. Кіреєвої, Ю. Куманської, О. Мікули, Л. Новаківської, П. Одарченка, О. Таланчук, С. Хопти та ін.

Деякий час творчість Олени Пчілки не популяризувалася, отже, актуальність пропонованого наукового дослідження зумовлена, з одного боку, потребою розширення відомостей про художню спадщину письменниці, зокрема її дитячих творів на екологічну тематику; з іншого боку, потребою проаналізувати й осмислити екологічні мотиви у дитячих художніх творах авторки, розкрити питання взаємозв'язку екології і літератури на прикладі її письменницької творчості.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу творчої спадщини Олени Пчілки розкрити тему взаємодії людини і природи, інтерпретувати еколо-

гічні мотиви у дитячих художніх творах письменниці (на основі збірки «Годі, діточки, вам спать!»).

Для досягнення зазначеної мети передбачено розв'язання таких **завдань**:

- проаналізувати ключові екологічні мотиви на прикладах дитячих творів Олени Пчілки;
 - розкрити питання взаємозв'язку екології і літератури на прикладі письменницької творчості Олени Пчілки;
 - розкрити роль та значення художніх творів про природу та довкілля у формуванні екологічного світогляду та екологічної свідомості дитини.
- Об'єкт дослідження** – дитячі твори Олени Пчілки про природу.

Предметом аналізу є екологічні мотиви у дитячих творах Олени Пчілки.

Виклад основного матеріалу. Олена Пчілка – видатна українська письменниця, популяризаторка українського мистецтва, перекладачка, видавчиня, редакторка, фольклористка, етнографка, меценатка, громадська та культурна діячка. Як зауважує М. Зеров, вона є однією із «найхарактерніших фігур українського життя, громадського й літературного, в довоєнну добу» [Зеров, 2003]. Олена Пчілка зробила значний внесок у розвиток української дитячої літератури, зокрема досліджувала питання зв'язку дитячої літератури з педагогікою, вивчала проблеми зближення дитячої літератури з реальним життям, навколишнім середовищем. Письменниця була переконана, що одним із важливих завдань освіти молодого покоління було виховання справжніх патріотів держави, які є надією і опорою у відродженні української нації, адже «Діти – се наш дорогий скарб, се наша надія, се – молода Україна» [Пчілка, 1991, с. 9].

У творчості Олени Пчілки можна відчутти глибоку любов до України, її історії, культури, мови, природи. Письменниця «пройшла довгий і складний творчий шлях і завжди протягом життя прагнула служити справі розквіту і зміцнення рідної літератури і культури» [Вишневіська, 1988, с. 26]. Будучи активною громадською діячкою, Олена Пчілка багато уваги приділяла просвітницько-виховній роботі, зокрема привчала дітей шанувати рідну землю, прищеплювала вихованцям любов і повагу до рідної природи, її багатств, формувала в дітей найвищі моральні чесноти, «щоб не вирости вони перевертнями, щоб звикали шанувати своє рідне» [Пчілка, 1991, с. 9].

Олена Пчілка у своїй збірці творів «Годі, діточки, вам спать!» висвітлила низку мотивів та проблем, значущих для формування всебічного і гармонійно розвиненої особистості дошкільного і молодшого шкільного віку [Хопта, 2019, с. 39]. Чільне місце у її творчості посідають екологічні проблеми, зокрема проблеми гармонії природи і людини, питання необхідності збере-

ження природних ресурсів. О. Камінчук у своїй статті «Олена Пчілка: аспекти творчої діяльності» [Камінчук, 1999] досить ґрунтовно аналізує літературну спадщину Олени Пчілки, зокрема підкреслює, що поетичний доробок письменниці вказує на тісний зв'язок людини і природи, має психологічно-особистісну орієнтацію та пронизаний емоційно-ціннісним сприйняттям природи.

Особливу роль у житті і творчості Олени Пчілки відігравала природа. У її дитячих творах значно відчутні елементи екопедагогіки, зокрема природа постає як засіб екологічного, естетичного, морального, патріотичного та громадянського виховання. Поетеса запрошує молодших читачів у світ внутрішніх почуттів, де людина і природа співіснують у єдності і гармонії, адже людина з'явилася на світ як частина природи, і тому її існування залежить від природи. Екологічні концепти дитячих творів Олени Пчілки позначені авторським світобаченням, сповнені психологією сприйняття й переосмислення навколишнього середовища самої письменниці.

Екологічне підґрунтя виховного потенціалу дитячих творів Олени Пчілки досліджувала Ю. Куманська. У своїй кандидатській дисертації [Куманська, 2021] на матеріалі творів Олени Пчілки вона з'ясувала зміст екологічних мотивів у сучасній літературі для дітей, довела, що екологічні аспекти є складником патріотичного виховання. Дослідницею проаналізовано пізнавальне значення творів різних жанрів («Зайчатко й хлоп'ятко», «Сосонка», «Сон-мрія, або Казка зеленого гаю») в осягненні різноманіття світу природи, з'ясовано елементи психологізму, визначено роль фольклорно-міфологічних складників.

У збірці «Годі, діточки, вам спати!», яка адресувалася дітям від середнього дошкільного до молодшого шкільного віку, чільне місце відводилося творам на природничі теми. Ці літературні творіння не втратили своєї актуальності і сьогодні – вони спрямовані на розуміння суті взаємозв'язків між людиною і природою та усвідомлення власної відповідальності кожного за збереження планети загалом. Твори Олени Пчілки мають повчальний і виховний зміст та є цікавими, доступними і зрозумілими для сучасних дітей. Отже, використання літературної творчості Олени Пчілки на практиці, аналіз екологічних мотивів у дитячих творах письменниці стане матеріалом для унаочнення та усвідомлення національного дискурсу як підґрунтя сучасної екопедагогіки.

Серед творів вищезгаданої збірки особливе місце належить віршам про природу, у яких поетеса з любов'ю і теплотою та у простій і доступній формі зображує різні пори року. Зокрема, у вірші «Новину сьогодні зранку...» Олена Пчілка описала захоплюючу красу зимового пейзажу.

Пухнастий м'який сніг, яким укрите все навкруги наче білою ковдрою, блищить, переливається, грає всіма барвами веселки та створює неповторну картину («білі стріхи», «білі призьби», «біле поле», «білий ліс», «поблискують на сонці», «снігом інеем укриті»). Зимова природа постає неперевершеною та витонченою красунею і чарівницею, яка надихає та наповнює серця радістю, захопленням і піднесеними почуттями:

*Новину сьогодні зранку
День вчорашній нам приніс:
Білі стріхи, білі призьби,
Біле поле, білий ліс...
Темні сосни та ялини
Простягай далеко віти
І поблискують на сонці
Снігом інеем укриті* [Пчілка, 1991, с. 18–19].

Важливим завданням своїх літературних творів Олена Пчілка вважала наповнення чистої дитячої душі моральним, духовним, етичним змістом. Багато творів вона присвятила весняній порі, яка була для нею улюбленою і найпрекраснішою. Вірш «До діточок» сповнений енергією весни і відродженням природи. Окличні речення надають поезії життєрадісного тону, оптимістичного настрою і спонукають до милування чарівною красою весняної природи. Письменниця, використовуючи такий прийом, як розмова з читачем, залучає дітей до подій, описаних у поезії:

*Годі, діточки, вам спати!
Час давно вже вам вставати!
Гляньте, сонечко сміється,
В небі жайворонки в'ється,
В'ється, радісно співає, –
Він весну нам сповіщає!* [Пчілка, 1991, с. 33].

Постійно, ніби розмовляючи із читачем, авторка мотивує дитину бути допитливою і уважною до довкілля, формує в неї уміння спостерігати за природою, пізнавати взаємозв'язки у природі, пробуджує інтерес до природознавчих досліджень, розвиває здатність бачити і відчувати красу природи як гармонію фарб, запахів, звуків.

Поезія «Діточкам» сповнена душевного тепла, оптимізму, віри і незаперечної надії у світле, життєрадісне, сонячне майбутнє. Поетеса мріє та сподівається, що завтра буде краще, ніж учора, світле і сонячне перемаже морок і темряву:

*Сонце з неба світить, гріє,
Сяє, мов сміється,
І, як вільна пташка, мрія
До небес несеться* [Пчілка, 1991, с. 32].

Як бачимо, поезії Олени Пчілки про пори року пронизані мотивом збереження природних ресурсів та унікальної краси рідного краю. Ці твори виховують у маленьких читачів любов та повагу до рідної землі, вчать бережливо ставитися до рідної природи, помічати красу довкола у будь-яку

пору року, спонукають бути відповідальними, турботливими та небайдужими до природного середовища.

У збірці «Годі, діточки, вам спати!» чільне місце належить віршам про тварин. Зокрема, у поезії «Зайчатко й хлоп'ятко» порушується проблема жорстокого ставлення до тварин, що протирічить вимогам духовності, моральності та гуманності:

*Бідні сіренькі зайчата!
Небезпечно їм гуляти!
Хто що хоче з ними робить:
Б'є з рушниці, псами гонить,
А до того ще й глузує,
Бо ніхто не зна, не чує,
Як ті зайчики вмирають,
Скільки мук вони приймають!..*

[Пчілка, 1991, с. 24].

Далі поетеса передає біль, фізичні та психічні страждання, які переживає бідний зайчик:

*Бідний зайчик, як билина,
Весь тремтить – лиха година,
Як на світ він народився,
Краще б був він утопився!*

Олена Пчілка закликає замислюватися над своїми вчинками, вчить гуманно поводитися з тваринами, уважно і милосердно ставитися до них, бути їм корисними, надавати їм допомогу, покращувати якість життя тварин:

*Тут замислилось хлоп'ятко:
«Що, як був би я – зайчатко?
Чи то й я б так всіх лякався,
Доки в руки не попався?
Та й з мене б так глузували?
Вбили б, шкурку теж зідрали?..
Як тужила б моя мати!»
У хлоп'ятки оченята
Заблищали, мов росою,
Несподівано – сльозою.*

Поезія має значний виховний ефект, зокрема формує в дітей емпатію, співчуття, совість, милосердя, духовність. Наприкінці твору на перший план виходять мотиви волі, свободи:

*– Ну, мій зайчику, на волю!
В ліс біжи по чистім полю!
Плигай знов собі та грайся,
Од людей гаразд ховайся!*

В оповіданні «Хлопчик та ведмідь» порушено тему взаємин людини і тварини. У творі змальовано історію хлопчика-сироти, який зимової пори, шукаючи милостиню, ходив по селу та знайшов прихисток у панській повітці, де тримали ведмеда. Дикий та суворий ведмідь став єдиною живою істотою, з якою міг порозумітися хлопчик, покинутий людьми. Згодом хлопчик і ведмідь потоваришували: «*Та як обхопить рученятами ведмеда за шию, як заплаче гіркими слізьми! А ведмідь і собі заворушився та й собі став того хлопчика*

голубити, як уже там уміє – спиною до хлопчика» [Пчілка, 1991, с. 102–103].

Злого і голодного звіра авторка описує як турботливого і милосердного друга, який залюбки спілкується із маленьким хлопчиком. Коли прийшли люди з усього села, щоб на них подивитися, ведмідь почав притуляти до себе хлопчика-сирітку та захищати його від цих людей: «*на гостей тих непроханих так люто поглядає, зуби вищиряє, гарчить*» [Пчілка, 1991, с. 102–103]. Змальовані авторкою стосунки дитини і ведмеда змушують читачів переосмислити їхнє ставлення до представників тваринного світу, спонукають вчитися у тварин бути гуманними і милосердними.

Вірш «Метелик» створює гарний життєствердний настрій, а також передає дитячі враження від зустрічі з яскравою комахою. Цей твір може стати для школярів прикладом свідомої взаємодії з навколишнім світом та естетичного його перетворення:

*Діти бігають, стрибають,
Далі – весело гукають:
– Ах, метелик!., подивіться!..
Ось він, ось він метушиться!
Та який же гарний, гожий!*

Наче квітка, прехороший! [Пчілка, 1991, с. 33].

Як бачимо, твори Олени Пчілки про тварин йдуть від її чистої душі до дитячих душ, вчать жити і любити життя, милосердно і турботливо ставитися до живих істот, співпереживати всьому живому. У своїх творах, присвячених природному середовищу, авторка ділиться власними думками про нього, почуттями, тривогами, сподіваннями на його кращу долю. Кожен такий твір може стати для дітей прикладом свідомої взаємодії людини і навколишнього середовища. У такий спосіб через художню літературу маленькі читачі вчаться досліджувати світ природи, раціонально використовувати, відновлювати, примножувати та охороняти природні багатства для сьогодення та майбутнього.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, погляди Олени Пчілки були спрямовані на проникнення у психологію душі та внутрішній світ дитини, яка, на відміну від дорослого, мислить та діє щиро і відкрито. Літературна творчість Олени Пчілки про природу та довкілля привертає увагу маленьких читачів проблемами усвідомлення важливості гармонійного співіснування людини та природи, збереження природи для нащадків, відповідального ставлення до довкілля. Дитячі твори Олени Пчілки на екологічну тематику спрямовані на те, щоб актуалізувати переосмислення стосунків людини й суспільства з природою та навколишнім світом загалом, формувати у дітей такі якості, як гуманність, духовність, емпатія, співчуття, совість, доброта, милосердя. Літературні творіння Олени Пчілки

пронизані низкою екологічних мотивів, зокрема мотивом втручання людини в природне середовище, мотивом збереження природних ресурсів та унікальної краси рідного краю, мотивом наслідків діяльності людини. Твори письменниці відіграють важливу роль у формуванні екологічного світогляду та екологічної свідомості дитини, надихають на свідоме сприйняття і використання природного середовища. Перспективами подальших розробок буде вивчення специфіки проблемно-тематичної реалізації екологічних аспектів у прозових творах Олени Пчілки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вертипорох О. Екокритика як модель інтерпретації сучасного художнього тексту (на матеріалі романістики Євгена Пашковського). *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. № 36. Том 1. С. 122–127.
2. Зеров М. Українське письменство / упоряд. М. Сулима. Київ : Видавництво С. Павличко «Основи», 2003. 1301 с.
3. Камінчук О. Олена Пчілка: аспекти творчої діяльності. *Слово і час*. 1999. № 6. С. 12–18.
4. Куманська Ю.О. Екологічні аспекти сучасної літератури для дітей (на матеріалі прози З. Мензатиук, О. Ільченка, І. Андрусяка) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2021. 224 с.
5. Пчілка Олена. Годі, діточки, вам спати!: вірші, оповідання, казки, фольклорні записи: для дошк. та мол. шк. віку / упоряд. та передм. О.М. Таланчук. Київ : Веселка, 1991. 334 с.
6. Пчілка Олена. Твори / упоряд., авт. передм. і прим. Н.О. Вйшневська. Київ : Дніпро, 1988. 583 с.
7. Хопта С.М. Філософські засади національного виховання у дитячих творах Олени Пчілки (на основі збірки «Годі, діточки, вам спати!»). *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 16. Том 2. С. 37–42.
8. Vardanian M. Reading the Chernobyl Catastrophe Within Ecofiction. *Children's Literature in Education*. 2022. Vol. 53, issue 1. P. 1–17.

REFERENCES

1. Vertyporokh, O. (2021) Ekokrytyka yak model interpretatsii suchasnoho khudozhnoho tekstu (na materialy romanistyky Yevhena Pashkovskoho) [Ecocriticism as a model of interpretation of a modern literary text (based on the novels of Eugene Pashkovsky)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 36, Vol. 1, 122–127 [in Ukrainian].
2. Zerov, M. (2003) *Ukrayinske pysmenstvo [Ukrainian literature] / uporiad. M. Sulyma*. Kyiv : Vydavnytstvo S. Pavlychko «Osnovy», 1301 p. [in Ukrainian].
3. Kaminchuk, O. (1999) Olena Pchilka: aspekty tvorchoyi diialnosti [Olena Pchilka: aspects of creative activity]. *Slovo i chas*, 6, 12–18 [in Ukrainian].
4. Kumanska, Yu.O. (2021) *Ekolohichni aspekty suchasnoi literatury dlia ditei (na materialy prozy Z. Menzatiuk, O. Ilchenka, I. Andrusiaka) [Ecological aspects of modern literature for children (on the material of prose by Z. Menzatiuk, O. Ilchenko, I. Andrusiak)]*. Candidate's thesis. 224 p. [in Ukrainian].
5. Pchilka, Olena (1991) *Hodi, ditochky, vam spat!: virshi, opovidannia, kazky, folklorni zapysy: dlia doshk. ta mol. shk. viku / uporiad. ta peredm. O.M. Talanchuk*. Kyiv: Veselka, 334 p. [in Ukrainian].
6. Pchilka, Olena (1988) *Tvory [Works] / uporiad., avt. peredm. i prym. N.O. Vyshnev'ska*. Kyiv: Dnipro, 583 p. [in Ukrainian].
7. Khopta, S.M. (2019) *Filosofski zasady natsionalnoho vykhovannia u dytiachykh tvorakh Oleny Pchilky (na osnovi zbirky «Hodi, ditochky, vam spat!») [Philosophical basis of national upbringing in Olena Pchilka's compositions for children (based on the collection of compositions («Kids, it's time to be awake»)]*. *Innovatsiina pedahohika*, 16, Vol. 2, 37–42 [in Ukrainian].
8. Vardanian, M. (2022) Reading the Chernobyl Catastrophe Within Ecofiction. *Children's Literature in Education*, Vol. 53, issue 1, 1–17.